

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Силвия Трифонова Трифонова-Праматарова, Университет за национално и световно стопанство (УНСС), София на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика

Автор: д-р Ивона Дуджик

Тема: „Предизвикателства на еврозоната и прогнози за въвеждането на нова валута в Полша”

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 815 от 12.12.2023 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „**Предизвикателства на еврозоната и прогнози за въвеждането на нова валута в Полша**” за придобиване на научна степен „доктор на науките” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е д-р Ивона Дуджик – кандидат към катедра „Финанси и застраховане“ на ВУЗФ.

Материалите, представени от ВУЗФ, включват всички необходими документи за процедурата, а именно: автобиография на английски език, дисертационен труд на руски език, автореферат на руски език, автореферат на български език, списък на публикации и резюмета, самите научни публикации по темата на дисертационния труд, справка за изпълнение на националните минимални изисквания за придобиване на научна степен „доктор на науките” по професионално направление 3.8. Икономика, заповед за научно жури, справка на приносите на руски език, декларация за достоверност и оригиналност.

Съгласно списъка на публикации кандидатката е приложила общо 17 публикации по темата на дисертацията, в т.ч. 1 монография, 4 научни редакции на научни монографии, 9 научни статии и 3 публикувани глави в колективни монографии.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Ивона Дуджик е доктор по философия. Тя придобива образователната и научна степен „доктор“ в University of Silesia in Katowice, Полша през 2006 г. Тя завършва магистърска степен по педагогика в Higher School of Pedagogy in Rzeszow, Полша през 2001 г. От 2001 г. тя работи като преподавател в Fr. Bronislaw Markiewicz State Higher School of Technology and Economics in Jaroslaw, Полша.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на разработвания в дисертационния труд проблем е много актуална и интересна в научно и научно-приложно отношение. Кандидатката изследва проблемите, свързани с възможността за въвеждане на еврото в Полша и прави оценка на последиците от въвеждането на общата европейска валута в страната.

Авторката се опитва да покаже с дисертационния си труд, че приемането на общата европейска валута би било полезно за Полша, което е изследователската теза на труда.

3. Познаване на проблема

Д-р Ивона Дуджик е много добре запозната с проблематиката на научното изследване.

Целта на дисертационния ѝ труд е да се анализират различните елементи, съставляващи крайния баланс на ползите и вредите от въвеждането на общата европейска валута в Полша. По този начин се прилага анализ „разходи – ползи“ към проблема на въвеждането на общата европейска валута в Полша.

За постигането на целта на дисертационния труд са формулирани 3 изследователски задачи:

1. Посочване на ползите и разходите от приемането на общата европейска валута в Полша.
2. Сравнение на ползите и разходите от приемането на еврото в Полша.
3. Посочване на обхвата на промените в начина на функциониране на различните субекти след евентуалното приемане на общата европейска валута.

Предмет на изследването в дисертационния труд е оценката на последиците от въвеждането на общата европейска валута – еврото в Полша. Чрез изследването на тази проблематика се извеждат предизвикателствата пред полската икономика от евентуалното бъдещо членство в еврозоната.

5. Методика на изследването

Дисертационният труд на д-р Ивона Дуджик има теоретичен и емпиричен характер. Ясно е формулиран и обоснован изследователският проблем, от който са изведени целите на труда. Определени са тезата и хипотезите на труда, определени са променливите и показателите, които са обект на анализ, избрани са конкретните методи, техники и инструменти на изследването, и е приложена процедурата за тестване и проверка на хипотезите.

Избраната методология на изследване в дисертационния труд е много разнообразна и включва следните основни методи: метод на анализа и синтеза, абстрактно-логически метод, сравнителен анализ, емпиричен анализ, статистически анализ, критичен анализ, метод на икономико-математическо моделиране, корелационен анализ, статистически анализ, симулационен подход, прогностичен метод, графичен и табличен анализ и др.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на д-р Ивона Дуджик е с общ обем от 327 страници. Структуриран е в увод, пет глави, заключение, библиография. Представени са 52 таблици, 64 графики, 2 фигури и 2 схеми. Библиографията съдържа общо 524 заглавия, включително 151 монографии, 242 научни статии и други източници, 81 нормативно-правни акта, 50 статии от интернет сайтове.

Първа глава на труда е посветена на теоретико-методологичните основи за развитие на общата европейска валута. Описана е историята на парите, тяхната същност и основополагащи концепции за парите. Обръща се внимание на факта, че има няколко синтеза на историята на парите, и тяхната история е неразделна част от икономическата история на целия свят и на отделни страни. Описан е пътят от създаването на първите металически пари до появата на книжните пари, безналичните пари, електронните пари и криптовалутите.

Втора глава на труда е посветена на историята на общата европейска валута. Описан е пътят на развитие към Икономическия и паричен съюз (ИПС) от Римския договор досега, трите етапа на създаване на ИПС, основните клаузи на Договора от Маастрихт, ратификацията на Европейския валутно-курс механизъм (ERM) и замяната на ERM I с ERM II. Посочени са ползите и разходите от европейската парична интеграция, и еврото е опи-

сано като политически проект и от гледна точка на икономическия план на ЕС. Разглеждани са концепцията и функциите на международната валута, ползите и разходите, свързани с интернационализацията на валутата, кратко описание на международната роля на еврото и ролята му в периода 1999-2007 г. и 2008-2016 г. Показана е ролята на еврото в страните-членки на ЕС и значението на еврото на световния пазар.

Трета глава на труда е посветена на правните аспекти на присъединяването на Полша към Еврозоната. Подчертано е, че Полша, като страна-членка на ЕС, има статут на страна с „дерогация“, т.е. със задължение да се присъедини към Еврозоната. Промяната на валутата в Полша изисква промяна на Конституцията на Република Полша. Описани са правните и регулаторни промени на въвеждането на еврото в страните-членки на ЕС, включително Полша.

В четвърта глава са изведени основните предизвикателства пред въвеждането на еврото в Полша. Обърнато е внимание на слабите страни в структурата на ИПС и са представени предложения за промяна на структурата му. Описани са механизмите за разпределение на фискалните рискове, включително: взаимното разпределение на публичните дългове на страните от Еврозоната, централния бюджет на Еврозоната, механизмите за макроикономическа стабилизация. Също така е разгледано въздействието на реформите на фискалната политика на Еврозоната върху Полша и е отбелязано, че сред поляците подкрепата за въвеждането на еуровалутата нараства бързо, както се вижда от последните проучвания. В момента обаче Полша няма формална възможност да премине към единната валута, тъй като полското законодателство не отговаря напълно на изискването, посочено в чл. 131 от Договора за функционирането на Европейския съюз, и Полша не отговаря на следните Маастрихтски критерии за конвергенция: ценова стабилност, държавни финанси, валутен курс, конвергенция на дългосрочните лихвени проценти.

В пета глава е направена оценка на последствията от въвеждането на еврото чрез сравнителен анализ. Пояснени са методологическите принципи на анализа и е направен анализ на сферите на влияние на европейска единна валута. Направена е проверка на приетата изследователска хипотеза. Неправилно обаче в автореферата на с. 15 пише, че този раздел представя основната цел на изследването – той потвърждава, че е постигната основната цел на изследването.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд на д-р Ивона Дуджик се отличава с важни научни и научно-приложни приноси, сред които мога да открия следните:

1. Обосновани са аргументите „за“ и „против“ приемането на еврото в Полша на базата на извършен теоретико-методологичен анализ и проведена научна дискусия относно въвеждането на единната европейска валута в Полша. Идентифицирани са проблемите, свързани с въвеждането на еврото в Полша.
2. Аргументирано е, че ползите от приемането на единната европейска валута в Полша надвишават разходите на базата на извършен анализ „разходи – ползи“ въз основа на наличните вторични данни от официалната статистика.
3. Извършен емпиричен анализ на набор от редица икономически показатели за три балтийски страни, които са вече членки на Еврозоната – Естония, Литва и Латвия, и на настъпилите в тях промени след въвеждането на общата европейска валута и сравнението им с промените, настъпили в Полша по това време.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

В списъка на публикации кандидатката е приложила общо 17 публикации, свързани с темата на дисертационния ѝ труд. Публикациите са както самостоятелни, така и в съавторство. Публикациите включват 1 монография, 4 научни редакции на научни монографии, 9 научни статии и 3 публикувани глави в колективни монографии. Посочените публикации на кандидатката показват достатъчна степен на разпространение на получените резултати от дисертационното ѝ изследване в научната литература.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

От представената Справка за изпълнение на минималните национални изисквания за присъждане на научната степен „доктор на науките“ в професионалното направление 3.8. Икономика, която кандидатката е приложила, е видно, че е налице преизпълнение на тези изисквания.

10. Лично участие на кандидата

Считам, че дисертационният труд е дело на самата кандидатка, резултат от нейните проучвания по съответната научна проблематика.

11. Автореферат

Съдържанието и качеството на автореферата отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и основните резултати, постигнати в резултат на направеното дисертационно изследване.

12. Критични бележки, въпроси и препоръки

Към представения дисертационен труд на д-р Ивона Дуджик нямам критични бележки по същество. Единствено в автореферата на с. 15 пише, че петият раздел на труда представя основната цел на изследването. По принцип тази цел бе посочена още в увода на труда. Така че петият раздел на труда потвърждава, че е постигната основната цел на изследването. Освен това целият автореферат има нужда от по-прецизен превод на български език.

В тази рецензия отправям отново препоръката ми към подготовката за защита на чуждестранни кандидати във ВУЗФ. Ясно да се упоменава кой е точният превод на темата на дисертационния труд на английски език.

Имам два въпроса към кандидатката:

1. Очаква ли се въвеждането на еврото да доведе и до институционална (освен икономическа) конвергенция на Полша с развитите страни от ЕС – членки на Евроната, и по какъв начин?
2. До какъв етап е достигнал процесът на техническата подготовка за приемане на еврото в Полша? Разработен ли е Национален план за въвеждане на еврото и има ли евентуална дата за приемане на единната европейска валута в Полша?

13. Лични впечатления

Не познавам кандидатката и нямам никакви лични впечатления за нея.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Ивона Дуджик представлява завършено и задълбочено научно изследване, съдържа приноси за науката и практиката, и **отговаря** на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди научна степен „доктор на науките“** на Ивона Дуджик в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика, при Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ), София.

11.01.2024 г.

Рецензент:

София

(проф. д-р Силвия Трифонова Трифонова-Праматарова)